

УДК 911.3

Алексеев М.М.¹, Віндюк А.В.²

¹ студ. МТЕ–129 НУ «Запорізька політехніка»

² д-р пед. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Процес становлення та розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні йшов паралельно з європейським. Він був послідовним, хоча й не рівномірним за часом. Виділяють декілька етапи розвитку лікувально-оздоровчого туризму.

Перші документальні згадки про первісні форми лікувального туризму можна відшукати в документах, які датовані XVI-XVIII ст. Так, наприклад, у цей час згадуються лікувальні мінеральні сірководневі джерела Немирова (XVI ст.), Великого Любєня (XVI ст.), Збручанські мінеральні води (XVII ст.), кримські грязі та солоні озера Півдня (XV-XVI ст.), Слов'янські солоні озера (XVII ст.) тощо. Дуже важливим, є те, що даний період був епохою легенд відносно цілющих властивостей природних ресурсів.

Наступний етап охоплює повністю XIX ст. та початок XX ст. У великих масштабах лікувальні європейські курорти виникли на початку XIX ст. (першими були Німеччина – з 1801 р., Франція – з 1818 р., Австрія – з 1832 р.).

З середини XIX ст. формуються в Україні свої чітко виражені туристичні регіони. Першим таким регіоном був Крим. Історія рекреаційного освоєння Криму починається саме завдяки розвитку на цих територіях лікувального туризму. Початок будівництва курортів припадає на 70-і рр. XIX ст. За ініціативою земств, лікарських й інших громадських організацій, приватників, без суттєвої фінансової допомоги уряду почали відкриватися санаторії уздовж цілого узбережжя.

Наприкінці XVIII - на початку XX ст. Крим був найпопулярнішим і найвідомішим курортом Російської імперії. Однак, санаторно-курортна діяльність у цей час розвивалася і в інших українських землях. Так, у 1833 р. перший лікувальний заклад для відпускання «теплих ванн» відкрили на березі Куяльницького лиману. У 1843 р. перша лікарня з'явилася й на Хаджибейському лимані, трохи пізніше (1853 р.) – на Сухому. Це були відносно примітивні лікувальні заклади, обладнані у дерев'яних літніх тимчасових будинках.

Стає популярним озеро Солоний лиман (Дніпропетровщина). Місцеві селяни використовували грязі озера для лікування ревматизму, подагри, радикуліту та інших захворювань. За свідченнями архівних матеріалів, наукове вивчення регіону розпочалося в 1882 р., а у 1928 р. було вирішено створити на березі озера лікувальний пункт. Це поклало початок освоєнню Солоного лиману.

Перші згадки про курорти Карпатського регіону датуються XVI ст., але тільки на початку XIX ст. розпочалося масове будівництво лікарень і ці курорти стали широко відомими. Зокрема, у 1820 році при бурінні нафтової свердловини поблизу Трускавця випадково виявили сірчане мінеральне джерело, а в 1827 році було споруджено невелику водолікарню на вісім кабін. З цього часу Трускавець став офіційно іменуватися курортом. Розбудова курортної інфраструктури в Карпатському регіоні, територія якого входила до Австро-Угорщини, відбувалася на основі приватного підприємництва. Щоб залучити сюди якомога більше приїжджих для лікування та відпочинку, приватні підприємці стали вести пошуки мінеральних вод. У 1833 році було відкрите соляно-гірке джерело «Марія» (нині джерело №1), а дещо пізніше – джерела «Нафтуса», «Софія» (тепер джерело №2) та ін. Наприкінці XIX ст. у Моршині організується клімато- і водолікування, відкривають лікарню на зразок німецьких та швейцарських курортів, які на той час вже були модними.

Одночасно поблизу від Моршина було знайдено торфову грязь. Воду мінеральних джерел розпочали використовувати для лікувальних ванн, а торфову грязь – для грязьових ванн та аплікацій. Моршин став бальнеологічним курортом. Оскільки порівняно з австрійськими, французькими та іншими курортами лікування на західноукраїнських курортах було дешевшим, сюди приїздили на лікування туристи з Чехії, Польщі та інших країн.

На початку минулого століття у Запоріжжі працював кліматичний санаторій «Олександробад» у 1904 році збудували німецькі меноніти на околиці Олександрівська, на березі Дніпра. Санаторій було зведено за закордонним проектом, схожий курорт був розташований у Дрездені. Санаторій «Олександробад» був відомий на всю Європу. У санаторії лікували хвороби нервової системи, серця та судин. Складався санаторію з головного корпусу, вілли, будиночок для житла та літніх приміщень. У головному приміщенні знаходилися: водолікувальний, лікарський та електричний кабінети. Звичайний курс лікування становив від 4-х до 8-ми тижнів залежно від тяжкості захворювання. Кожному відпочивальнику надавалася окрема кімната та цілий набір лікувальних процедур. Навколо санаторію були гарні альтанки на скелях та скульптури. У 1919 році санаторій було зруйновано. Ця територія нині затоплена. Це район порту біля греблі Дніпрогес.

Отже, історія лікувально-оздоровчого туризму в Україні починається з XVI ст. і продовжується до наших днів.